

Jövendő

irodalmi és politikai ujság

Marienbad.

Nem fürdőlevél következik a szépséges csehországi fürdő neve után. Aki azt hiszi, hogy a kutak körül, az oszlopos csarnokokban, az Egerlándereknél és egyebütt folyó életről szól ez az írás, az csalódni fog, mert itten politikáról léssen szó. Mivel hogy a legeslegmagasabb politika kerítette hatalmába huszonnégyszer órára a kövér emberek kedves városát. De nem ám azért, mert ott tartózkodik Ferdinánd bolgár fejedelem ő királyi fensége. Ez a megszokott „esemény“ alig emelkedik fel a személyi hírek jelentőségéig, jóllehet, ő fensége sajtóirodája diszkrét kísérleteket tett arra, hogy a fejedelem idej marienbadi fürdőzését politikai fontossággal ruházza föl. Azt hirdették ugyanis, hogy a fejedelem megvárja Marienbadban az angol királyt és tanácskozni fog vele a balkán félszigeti teendőkről. Nagybritánia királya és India császára szerencsésen meg is érkezett, szigorú inkognitóban, Lancaster gróf néven. De szomorú fátum üldözi a madarak tudós barátját, aki egyszer mind a bolgárok fejedelme. Magyarország királya és

Ausztria császára Marienbadban viszonzta az angol király tavalyi látogatását és a két hatalmas uralkodó találkozása teljesen háttérbe szorítja azt a fontos kérdést, vajjon kioktatta-e Ferdinánd Eduárdot, hogy egyedül Bolgárország tudna rendet csinálni a Balkán-félszigeten és ez is természetesen csak úgy, ha cserébe ezért a szolgálatért Európa királyi koronát tenne a szófiai királyi fenség fejére. Erről tehát nem tudunk meg semmit, ha csak a fejedelem sajtóirodája megint nem könyörül meg rajtunk, valamelyes diszkrét közléssel. Azt azonban megtudjuk Ferenc József és Edward királyok találkozásából, valamint pohárköszöntőikből, hogy a hagyományos magyar-osztrák-angol barátság ma is változatlanul fönáll. És utóvégre ez is valami. Ez a hagyományos barátság a középkorban kissé különös volt. Habsburg Rudolf börtönbe záratta a Szentföldről hazatérő orosz-lánszövü Rikkárdot, pedig, az akkori nemzetközi jog „immunitással“ ruházta föl a keresztes vitézeket. A Habsburg-udvar azóta nem is látott vendégül angol királyt, egészen 1903-ig, amikor VII. Edward meglátogatta Ferenc Józsefet. A két udvar érintkezése ezek szerint kellemetlenül kezdődött ugyan, de már senki sem tartja számon ezt a régi históriát. Annál kevésbé, mert az újabb századok folyamán tényleg hagyományossá vált a barátság monarkiánk és a Nagybritánia között. A magyar nemzet meleg rokonérzése támogatja ezt a barátságot, mert politikai ítélőképességünk segítségével belátjuk, hogy Magyarországnak szüksége van arra, hogy Anglia minél tovább a világpolitika egyik regulátora maradjon. A mi vonzódásunk a hatalmas angol nemzethez sem nem affektá-

lás, sem nem üres szentimentalizmus, hanem érdekeinkben gyökerezik. A politikai és az egyéni szabadság legmegbízhatóbb védőbástyája Nagybritánia, ennek megdőlésével vagy meggyöngyülésével ki tudja meddig volna képes a magyar liberálizmus szembeszállani a vérszemet kapó ellenséges áramlatokkal. A Keleten pedig, Magyarország történelmi missziójának ezen az egyedüli terrenumán, Nagybritánia mellettünk áll. Nem szövetségesünk ugyan, pontozatokba szedett írás nem köt össze, hanem ennél sokkal megbízhatóbb tényező: a balkánfélszigeti érdekek és az ottani ellenség közössége utal egymásra bennünket. Kézzelfoghatólag láttuk ezt 1878-ban, amikor az angol flotta fenyegető megjelenése akadályozta meg a győzelmes orosz hadsereget abban, hogy bevonúljon Konstantinápolyba és lőn kiinduló pontja a szanstefanoi szerződés széttépésének. Az érdekeknek és az ellenségnek ez a közössége arra kell hogy utalja Magyarországot és Nagybritániát, hogy egymás mellé álljanak a veszedelem órájában. Ezért látjuk őszinte örömmel a magyar-osztrák-angol barátság minden olyan megnyilatkozását, amilyen ezen a héten a marienbadi találkozó volt.

Jókai az ember.

Jegyzetek Jókairól

Irta: **Bródy Sándor.**

Ügyvéd nem vagyok, sőt nem is szeretem ezt a mesterséget; valószínűleg a magam hibájából a kelleténél több bajom volt a fiskálisokkal, akik közül most néhányan — és éppen a rokonszenvesek — nagy nyilvánossággal vitáznak a Jókai örökén. Ebbe a vitába én belevegyülni nem akarok, mégis kötelességemnek tartom, hogy a zarvarban levő és homályban tapogatózó közönség kedvéért elmondjak egyet-mást, amit e tárgyra vonatkozót tudok. Jókai leánya Feszty Árpádné, aki hitem szerint Jókai életében és halála után is a legközelebbi hozzátartozója a regényírónak: az első Jókainé első házasságából ered. Vagy hogy — végre — egészen értelmesen és gyökeresen fejezzem ki magamat, Laborfalvi Róza — minden hibája dacára legyen az emléke áldott — mielőtt Jókai felesége lett volna, már másnak a felesége volt, mint ahogy az ilyen férjhez menetel, különösen a régi, őszintébb színésznőknél szokásban volt. E házasság gyümölcse volt egy Róza nevű leánygyermek, akinek a létezéséről és igen nevezetes atyjáról Jókai tudott akkor: amikor Laborfalvi Rózát a családja és a Petőfi akarata ellenére oltárhoz vezette. A tizedik ember sem megy bele szívesen az ilyen házasságba, ahol az első gyermekről már nem kell gondoskodni, de a szerelem friss szenvedélye mellett meg nem állhat a morál a maga avas és csinált — bár bevallom, sokszor szükséges — törvényeivel. Jókai gyermekének fogadta a leánygyermeket, szívében megszerette és hozzászokott. Majdan pedig, amikor e

lány hajadonná lett, és abban a szent dicsőségben részesült, hogy anya lehetett: nem nézte sem csodálkozva, sem gyanakodva a dolog természetes rendjét. Jókainé ez első házasságából való leányának a gyermeke Jókai Róza, kit Jókai a maga kedvéből és akaratából törvényes leányának fogadott, miután a leánykának édes anyja meghalt fiatalon, szomorúság és szerencsétlenség közepette. Semmi rejtelem, semmi titok ebben a dologban nincs és nem lesz, bármit tegyenek is azok, akik a Jókai régi családját a klasszikus végzet-dráma valamelyik irodalmi fiókjába akarják beledugni. Az igazat azonban akta szerint és élő tanukkal lehet bizonyítani és ha elmondtam, azért cselekedtem mert utálok az ostobaságot és gonoszságot, amely a Jókai emlékét mindenféle vad és ízléstelen tragikumba akarja belekeverni.

Tehát maradjunk annál a mi bizonyos: a Jókainé első ura, aki a maga szakmájában egy cseppel sem volt kisebb mint Jókai Móricz: aki lányát átadta az új férjnek, aki azt elfogadta és megszerette. Ennek a leány-anyának egy férfitől, aki a maga szakmájában szintén nem kisebb férfi mint Jókai Mór: gyermeke lett és ez a gyermek Jókai Róza, Feszty Árpádné akinek a nevét fiskálisok kéziratokban mindennap kiírják és az ujságok is kinyomatják, tehát nem élvezheti azt a gyönyörű jogot, hogy ismeretlenül és hangtalanul járhasson, kelhessen a földi világban.

Nincs immár semmi elhallgatni való ez ügyben, sőt — úgy érzem — mindent ki kell mondani, amit csak tudunk. Mégis geniroz, ha bár egy nagy embernek is, a családi viszonyairól, a benső dolgairól a nagy közönség előtt beszélek. De az isten mindnyájunkkal szabad és elszólíthatja azokat, akik bizonyos igazságok mellett vallomást tehetnek, mielőtt azt még megtették volna. Aztán előre

siethetnek mindenféle hitelesített hazugságok, amelyek megelőzik azt, ami a való.

Jókai Róza, a mai, négyéves korában került a Jókai házába. Nagy tanuktól tudom, úgy mint Prielle Cornéliától, a ki előbb úrasszony és csak azután nagy művésznő. Prielle asszony szemei ma is megtelnek könnyel, ha elbeszéli a jelenetet — amelyben részt vett — amikor a kis leány kezét Jókai megfogta. Nem engedte el egész addig, amíg férfi volt és hetvenöt esztendő lett, megszerette, nem csak azért, mert vállalta, hanem azért is, mert e nő congenialis volt hozzá, jobban megértette mint bárki és több gyengédséggel és kitartással ragaszkodott Jókai Mórhoz, mint bárki a világon. Hogy így cselekedett, ez nem érdeme: az eredete kényszerítette rá. A fajtája az, a mi a Jókaié és ha ez örökbe fogadta, ezért és nem a felesége kedvéért, kényszerüségből, gyengédségből vagy eilágyulásból tette.

Ezeket a sorokat az életrajzíró kedvéért irtam le és — ismétlem — nem paszióból, hanem kötelességtudásból. A peres ügyet majd elvégzik az ügyvédek és maga a bíróság. Hogy ki volt Jókai, mint ember és kik voltak az igazi hozzátartozói: azt mégis csak mi állapítjuk meg, akik hosszú éveken át közelállottunk hozzá, tanítványai, öcscsei és mesteriségében — habár tökéletlen — testvérei voltunk.

Alice a pedagogiában.

Irta : Szász Zoltán.

Két emberár találkozik délben a Kossuth-Lajos utcán s egymásba vegyülve, de irányától el nem térülve folytatja mindakettő útját. Az egyik, a centrifugális, nagyobbára fiatal emberekből, divatárúsleányokból, diák-nőkből, diákokból, csupa dolgozó jövődoból áll, a másik, a centripetális, a sétálni, lebzselni, bevásárolni menő urak és hölgyek élvező serege. A kifelé sietők uralkodó gondolata ilyenkor az a vágy, hogy minél előbb eljőjön az idő, mikor ők befelé sétálók lesznek. A szegény diák álma, hogy tíz év múlva olyan legyen, mint a vele szemben jövő divatos ruháju ügyvéd, a vézna diák-kisasszony a diszkrét eleganciájú uriasszonyban látja a boldogság szobrát s a kacagó arcu munkásleánynak eláll a lélekzete, ha szembe jön vele egy suhogó, csillogó, illatos színésznő féle. Ez az utóbbi különben mindenkit foglalkoztat. Különösen ha Alice halad végig a deli verőfényben fürdő aszfalton. Engem ha mellette megyek, mindig mosolyra kész az emberiség eme nagy hódolata a kokottal szemben, mely közvetlenebb, lelkesebb mint az akár miniszternek, akár egy nagy művésznak kijáró csodálat. A női szépség minden más érzést legyűrő hatalma nyilatkozik meg az ilyen kifestett, ékszerrel, ruhadíszszel kicicomázott kéj-gépek elhaladtán támadó csodálat hullámverésében. Hát érdemes népszerűségre, közkedveltségre, utcai dicsőségre törni, mikor minden szellemi vagy erkölcsi nagyságot ezen a téren nevetve, fáradság nélkül ver le egy izgató izomjátékú kokott -- csípő? . . .

Egy csapat idősebb diák-gyerek, könyvekkel a hónok alatt, megáll az út mentén s a kék-gyűrűs szemek mintegy végiglegelik, végigharapdálják az Alice testét.

Szegények, szól a nő, úgy néznek reám, mintha meg akarnának enni.

É n. Éhesek is reád. Ezek a kamaszok most élik a nemi éhség korát s te számukra egy pezsgős és pástétomos lakoma vagy.

A nő. De hát mért kell éhezni ezeknek a szegény fiuknak, mikor annyi leány van a világon.

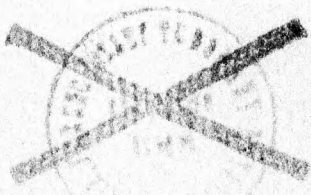
É n. Táplálék is sok van a világon s mégis temérdek ember gyomra folyton korog. A mai társadalmi berendezkedés már egyszer olyan, hogy a nemi érettség s a meg-nősülés között jó néhány év, az intelligens osztályoknál legalább tíz év terjeszkedik, amit ti, kokottok töltötök be. S ezt ez a tizenkilenc éves gyerek-ember tudja s nem is néz olyan epedve a tisztességes leányra, mint reád. Tudja, hogy a tisztességes leány megszeretése most még veszedelmes, fáradságos dolog, ellenben te arra vagy rendelve, hogy megédesítsd az ő tanuló-éveit. Ezek a gyermekek érzik, hogy az ő ifjuságuk legnagyobb eseményei a te öleléseid lesznek.

Mindaz, mit a jóságról, szépségről, habzó életkedvről s tomboló életörömről a költők írásaiban olvastak, a te alakodban válik valósággá. Érzik, hogy e zavaros, eszményeskedő frázisok által lelkükben támasztott feszültség a te öleléseidtől megenyhül, mert te nem vagy frázis, amilyenek ők a hazafiságot, emberszeretetet s a többi szintén költők és bölcsek által dicsőített eszményképeket látják, hanem kézzelfogható, ajakkal csókolható valóság. Szomorú, hogy így van, de a mai világ nem is lehet másképp.

A nő : De legalább mind olyan nőkkel érintkeznének, mint

én. Mert bár én nőnek rossz, rossz nőnek jó vagyok. Nem? Szép vagyok, izléses vagyok, finom modorú vagyok. Ezelőtt tiz évvel, mikor pedig nem is voltam ilyen elegáns, raffinált és művelt, mint most, együtt laktam Bécsben egy diákkal, aki folyton azt emlegette, hogy valóságos áldás reá nézve az én barátságom, mivel talált végre egy finom, művelt, intelligens nőt. A nővérei és rokonai mellett elvesztette azt a hitét, hogy egy nő magasabbrendű intelligenciával s finomabb művészi érzékkel bírhat.

Én. Meglehet, hogy épen ennek az ifjunak az esetében tényleg így állt a dolog, általánosságban azonban ostobaság volna a tisztességtelen nők szellemi és lelki fölényét a tisztességesekkel szembe állítani. Nézd csak meg az alsóbbrendű kokottokat! Ami a finom, jól öltözködő és viselkedő kokottokhoz s színésznőkhöz vonzza az intelligensebb ifjúságot, az távolról se e hölgyek szellemi és lelki kiválósága, hanem inkább a testi mívoltukban, öltözködésükben megnyilatkozó, a polgárnőkénél magasabb fejlődési fok. Mint tárgyak, mondjuk műtárgyak, vagytok ti vonzók, nem mint személyek. Ahogyan a szegény diák-gyerek a butorüzetben megbámul egy elegáns szobaberendezést, a szabó kirakatban a finom, jól szabott ruhákat, a hotel-étkezők ablakain keresztül a drága ételeket s az úri kiszolgálást, úgy vágyik reátok is. Egy oly életmód, egy oly standard of life jelképei vagytok ti, amelyet a szülei ház, a családja nem nyújtott még talán s amelyet azonban ő már elérhet. És ezért nem volna ügyetlen nevelési eszköz, ha gondos apák fiaikat egy-egy veletek tölthető éjszaka ígéretével csábítanák a vizsgák és szigorlatok letetésére. Minden szigorlatért egy huszonnégyórás barátkozás valami jóhirű rossz nővel. Jobb, hatásosabb, sűrűsítettebb serkentőt nem adhat az apa fiának,

mint ha már az oklevél megszerzése előtt egy olyan drágaságu kokott-öleléssel ajándékozta meg a szerelmileg is diák-kosztos élő ifjút, amilyent ez majd csak később, mint kész diplomás ember szerezhethet meg magának. Ami ma csak egyesnél, elszórtan jelenik meg, a kokott mint ambíciófejlesztő, munkakedvelendítő eszköz, az imigy bevonulna a nevelési eszközök leltárába. Nem volna ez okos dolog?

A nő: Meglehet. De azt hiszem a nyárs-polgár apák nem mennének bele, ha ezt az eszközt ajánlanád nekik.

Én: A nyárs-polgárok szeretnék egyáltalában beszűntetni a prostitúciót s az egész házasságon kívüli szerelmet, anélkül azonban, hogy ennek okát, a mai gazdasági rendet megváltoztatni akarnák. Én viszont ezt a gyökeres változást kívánom első sorban s csak addig, amig még fennáll a mai prostitúció, szeretnék vele így pedagógiaileg manipulálni. Ha tőlem függne, a húsz éves fiukat összeengedném a tizenhat éves leányokkal — s akkor nem volna rátok szükség. S ha még sok más megváltoznék, talán egészen kivesznének. Addig azonban, amig ezek a kis változások megtörténnek, tehát itt Közép-Európában még jó néhány száz évig, ti maradtok a nap, és főleg, az éjszaka hősnői.

Japan.

Az európai irodalom Japánban.

A folyamatban levő s oly sok érdekesítő mozzanatban bővelkedő orosz-japán háború teljes mértékben a sárga faj felé terelte az egész világ figyelmét. Általános és osztatlan érdeklődés tárgya ma a japán, amely nép előtérbe nyomulását a külföldi sajtó gyöngébb idegzetű része «the yellow danger»-nek, a sárga veszedelemnek szereti elnevezni. Ez az érdekes nép, miként sok másnemű intézményben, úgy — mint az alábbi sorokban is látni fogjuk — irodalmában sem nagyon idegenkedik az európai műveltségtől és bevett szokásoktól. Elfogadja belőle azt, mit a maga szempontjából jónak talál benne s természetszerűleg, a megválasztás terén nem tud szabadulni a nála megszilárdult, ősrégi kulturális előítéletektől és ósdi hagyományoktól.

A new-yorki «Bookmann» c. folyóirat ez évi márciusi füzetében Yoni Noguchi egy rövid de szerfölött érdekes cikket írt arról, hogy az európai de különösen az angol irodalmi művek közül, melyek vannak leginkább elterjedve Japánban. Ez a japán író cikkében többek közt a következőket mondja el.

A Wilson olvasókönyve volt az első tankönyv, amely utat talált Japánban körülbelül húsz évvel ezelőtt. Ez a «National Reader» iskolai olvasókönyv csakhamar közkedveltségre tett szert s ez időszert is használatban van Japánban. Az amerikai kiadók, bizonyos Burnes and Comp. — hálásak lehetnek irántunk, japánok iránt. Igen mi ezer meg ezer a példányt vásároltunk az ő könyveikből.

Volt Japánban egy régi fordítása a Smiles «önsegély» című örökbecsű munkájának, még a kiváló pedagógus Nakamura tollából, ki már jó ideje meghalt. Egy napon

valamelyik japán könyvkereskedő ennek a könyvnek az eredeti angol kiadását bocsátotta forgalomba. Mi fiatal angol diákok, — mondja a japán író, — valósággal megostromoltuk a könyvkereskedést, csakhogy egy példányhoz juthasunk. De az e fölötti nagy lelkesedés nem nagyon sokáig tartott s mi az Irving «Sketch-Book»-ja felé irányítottuk tekintetünket, amely könyv épen akkor tűnt fel a japán látóhatárán. Mennyi vonzó és kedves vonás van Irvingben! — kiáltottunk fel önkénytelenül.

Egyetlen más könyv sem hasonlítható a «Sketch-Book»-hoz, a japán ifjúságra gyakorolt mély hatás tekintetében. Kétségen kívül ebből merítette inspirációját Koshoshi novelista a maga «Kisei» könyvéhez, mely nem egyéb, mint egyszerű leírása egy nyári szünidő alatti hazatérés eseményeinek. A «Kisei»-ből egymást érték az újabb meg újabb kiadások. Azt mondják, hogy ehhez nincs hasonló jelenség a modern japáni irodalom történetében. Ez abban az időtájban volt, amikor néhány töredékes fordítás jelent meg a folyóiratokban Longfellowtól, az első amerikai költőtől, aki valaha japán felé vitorlázott. Az «Évangeline»-t 1884-ben olvasták először az iskolában. Rögtön ezután megjelent Tennyson «Arden Enoch»-ja és Kingsley «Three Fishermen» munkája, jegyzetes kiadásban. Ella Wheeler Wilco is ebben az időtájban lett bemutatva, jóval előbb, mint Lowell és Dr. Holmes, — Bret Harte előbb lett ismeretessé Edgar Allan Poe-nál. Minden tanuló szinte megszágyenülve érezte magát, ha társalgás közben Emersonra nem hivatkozhatott.

Jelenleg több tokiói újság nagy buzgalommal látott hozzá néhány modern angol elbeszélés és regény fordításához, melyek a Joni Noguchi nézete szerint alighanem eltévedtek Japánban. Anna Katharine Green «The Leavenworth Case» könyve nem mindennapi sikereket ért el a japán «Shinnoyomi» cím alatt; — Rider Haggard «King Solomon's Mine» regénye vetekedett vele a sikerben. És más oldalról, az ifjabb nemzedék, a magasabb irodalmi termékek felé törekedve, Shiken Morita köré csoportosult, hogy ennek útmutatása szerint Victor Hugót tanulmányozzák. Egy angol kiadás

nyomán Shiken-nek Hugó fordításai jelenleg a legjobbak gyanánt vannak elismerve. Juzo Tsubuchi tanár, Japánnak legtekintélyesebb Shakespearistája, hozzáfogott a «Hamlet» lefordításához. Dickensnek «Christmas Carols» könyve a japán tankönyvek sorába került. Jelenleg Thackeray meg a George Eliot műveit mind sűrűbben emlegetik Japánban. Újabban egy magasan kiemelkedő irodalmi eseményszámba ment a japán könyvpiacra Iwamoto «Shokoshi» («A kis herceg») regényének megjelenése; ez a regény pedig nem volt más, mint jó fordítása Burnett «Little Lord Fauntleroy» munkájának. A fordító egyszeriben hírneves lett, Burnett-et pedig a világ egyik legnagyobb írója gyanánt üdvözték.

A modern angol novelláknak a japán irodalomba való fokozatos beözönlése három év óta vált különösen szembe-
szökővé. Egy kiadó «The Friend of English» címen időszaki folyóiratot indított amerikai és angol kiadványokban megjelent novellákból. Rögtön meg lett a sikerük, noha a gyűjtemény legtöbb darabja csupán kisebb rangú íróknak csekély jelentőségű szerzeménye; — olyan íróknak, mint például John J. A. Becket, vagy H. A. Rudolf, aki még a saját hazájában is nagyon kevésbé ismeretes.

Két évvel ezelőtt a japán közönséget a legkellemesebb meglepetés érte akkor, midőn a Conan Doyle ismeretes könyvéből, a Sherlock Holmes kalandjaiból néhány fejezet megjelent. Hall Paine Japánban csak mint a Dante Gabriel Rossetti barátja ismeretes — egyébként egyáltalán nem ismerik. Mark Twaint elsőben, mint egy «sokat ígérő amerikai humoristát» mutatták be a japán olvasóközönségnek az ő «Heaven or Hell» könyvével «Iron-Mind and Stone-Heart» cím alatt. Az ő «The Killing of Julius Caesar» és Cannibalism in the Cars» művei a szépirodalmi folyóiratok áldozatkészségéből már szintén le vannak fordítva japánra. Valaki hozzáfogott «A Double-Barrelled Detective-Story» könyvének a lefordításához is, de csakhamar abba kellett hagynia attól való féltében, hogy a «közerkölcsiség felforgatásával» fogják vádolni miatta.

Hardy és Meredith csak névleg ismeretesek, Howells-

nek és Gablenak még a hírét se hallották eddig Japánban. Egy japán kritikus nem győz eleget tünődni a fölött, hogy Rudyard Kipling miért őrvend olyan nagy népszerűségnek?

Nincs kedveltebb és elterjedtebb könyv most Japánban Andrew Carnegie «Empire of Business» munkájánál. Úgy a japán fordítás, mint az eredeti kiadás roppant kelendőségnek őrvendenek.

A newyorki «Critic»-ben ugyan csak Joni Noguchi úgy beszél a Nakamura fordításairól, melyekkel ez Smítesnek az önsegélyről és Mill Stuartnak a szabadságról írott műveit mutatta be a japánoknak, mint a modern irodalom előhírnökeiről. Kant és Herbert Spencer már akkor ismeretesek voltak Japánban, mielőtt angol nyelvtannak még csak hírét is hallották volna. Az első angol belletrisztikus mű, mely japán fordításban megjelent Lord Lyttonnak «Ernst Malcravers»-e volt. Újabban nagy mértékben vágyakoznak a japánok a Nyugat kifejlett irodalma után; a született hazai írókban — kevés kivétellel, — nagy a hiány s mindjobban sürgetik a Nyugat legkitűnőbb könyveinek jó fordításait. A múlt éven mintegy ötven könyvnek a fordítása jelent meg a japán könyvpiacra, melynek szerzői Dumas, Hugó, Daudet, George Eliot, Hawthorne, Maeterlinck és mások voltak; az angol irodalom ismertetése céljából indított félhavi folyóirat: a «Student» pedig egy Carlyle számot adott ki a múlt év szeptemberében.

Az ősrégi zárkozottságból tehát ezen a téren is engednek lassankint a japánok s mindjobban közelednek a vén Európához, hogy milyen eredménnyel: azt megmutatják az orosz-japán háború változatos eseményei.

Zsoldos Benő.

VERSEK.

Irta: M. Korniss Aranka.

SZÜRKÜLET.

Sötétülő leplét takarja
A küzködők estéli napra
A kitartó, győzelmes félhomály —
Csönd van; rohanva csak az óra jár . . . .

Lelkemben néma kétkedéssel
Hánykodom a pamlagülésen :
Vaj küzdjünk-e elfojtott vágyakért,
Odaadjuk-e a mát a holnapért ?

Szárnyfakasztó alkonyóra
Megszólal titkon duruzsolva:
«A másik perc ily ifjan nem talál,
A ma az élet, a holnap halál!

Emlékszel-e egy ösanyámra
Mákonyt hinteni jött szempilládra
Egy röpke óra halk-szerelmesen,
S úgy bántál vele mint ma én velem !

S jöttek libegő fényes szárnynyal
Mámortelt percek ó de hányan,
Suhanva jött hány édes pillanat
S te csak balgán álmodtál ezalatt . . . »

Sötétülő leplét takarja
A küzködő estéli napra
A kitartó győzelmes félhomály —
Csönd van ; rohanva csak az óra jár.

A SPHYNX.

Asszony:

Mondd el te sphynx, vagy nem tudod te sem,
Csak tündérialom tán a szerelem?
Mesebeli lepkének gondolod?
Vagy vannak itt a földön boldogok,
Akiknek igaz szerelem jutott?

A s p h y n x:

Ezt nem tudom, bár minden mást tudok...
A homok nő, sok ezred fut tova,
De teljes mámort nem leltem soha:
Csak a tikkasztó vágyat ismerem,
A szárnyas vágyat, mely sosem pihen!
Ha ezüst köddel jő az éjszaka
S fölkel csodás, kétszarvú csillaga —
Nyitott pillámra szender nem borúl
S bár fekszem némán, mozdulatlanúl
Nem nyugszom soha pillanatra sem;
Vad, lázas vágytól dobog kőszívem:
A boldogságnak álmát kergetem,
Boldogságét, mely nem rokon velem,
Rózsás, habkönnyű foszlányt kergetek
Mely lidérc-tűzben előttem lebeg — —
Halld, földi asszony, amit mondhatok:
A szerelemben véled egy vagyok,
Te üzöd, míg vágy s ifjúság elvész,
Én, amig márványtestem elenyész...
Utunk a végtelenbe vész. —

UNDÍNE.

Zúgó tenger mellett egy magános legény
 Ült a part fövenyén,
 S szakadatlan hullott epedve könnye
 A hörgő vízözönbe —
 Undín a szirten állt s paskolta a habot
 És egyre kacagott,
 Nem tudta a sóvár köny mit jelenthet
 Nem érté a szerelmet.

Hányszor sóhajtozott gyötrődve a legény
 A part bús fövenyén:
 „Végem jó, meghalok, lásd, nemsokára
 Szürkül éltem sugára — —
 Undíne hanyadszor panaszlom el neked:
 Égőn szerettelek,
 Undín, miért nincs lelked amely megértsen
 Hogy te is égnél értem!

Mért nem adtak ó mondd, érző lelket neked
 A vízi istenek,
 Mit ér bársonyhajad s arcod varázsa
 Hab lelketlen leánya?
 Kis játékos aranyhalacska vagy csupán
 Nem is vagy te leány!
 Kacagsz, dalolsz, de hogy tudnál szeretni
 Hiszen nem tudsz szenvedni...!

S mint szílj gyerek, ki játékszert kér mohón
 Mely minden üdve vón,
 Úgy vette Undín szép dacos fejébe
 Hogy lesz már lelke végre.
 Szökellve ment a zöld kagylós barlang felé
 Apáit fölülé
 S szólt: „Jó istenek, lélek kéne nékem
 Adjátok ki a részem!“

„Ó ne kívánj ilyet, vad tékozló gyerek“!
 Szóltak az istenek,
 „Nem lesz többé édes kacaj a részed
 De tépő szenvedések,
 S nem maradhatsz akkor
 Örökké fiatal,
 Vesztedre lenne hidd el, dőre gyermek
 Ne kívánj földi lelket!“

S inték újból: „Lesz pár napod forró, csodás
 Azontúl semmi más . . .“
 „Nem baj“ — szólt Undín gyorsan esdve-kérve
 Csak lélek kell cserébe!
 Omondta: Mitse ér, hogy csodaszép vagyok
 Hát lelket adjatok,
 Ő mondta: szebb dísz vón kincses hajamnál
 Ha érző lelket adnál!“

S adtak a jószívű, kegyetlen istenek — —
 S Undín lázban remeg,
 Már nem kacag s bár sebzi tüske, dudva
 Gyöngéd térdére hullva
 Szól az ifjúhoz: Érzed a lelkemet?
 Mehetek már veled!“
 S fájdalomtelt könnycsepp serkedt ki égve
 Szerelmes két szemébe . . .

Undíne szeretett
 És sokat szenvedett!

Kóválygó bárkámon vágy forró tengerén
 Lelket kérő Undín reád emlékszem én . . .

PROBUS.

Csatából tért meg Próbus győztesen;
Lábánál ül a szőke rableány . . .

«Mióta északról meghoztalak»
— szólt Próbus — «ajkad hallgatag madár . . .»

Dalolj, kívánj s akaratom rabod!»
«Nincs kérésem» — felelt halkán a lány.»

«Tüzzek hajadba korallt, vérszínűt?»
«Az arc, melyre emlékszem, halovány . . .»

«Vagy tenger gyöngyét, mely hideg és fehér?»
«Meleg szemét feledjem el talán?»

«Hozzak gyémántot ritkát, tüzesét?»
«Izzób szó élt telt, büszke ajakán . . .»

«Hát ébenlátat csodás feketét?»
«Derült világos fény játszott haján . . .»

«Akarsz kastélyt hattyúkkal udvarán?»
«Múltak hattyúja jár szívem taván . . .»

«Tépjek az égről habzó felleget?»
«Többet mint én nem sírna az se tán!»

«Folyjon vérem tömjénfüstként feléd?»
«Minden csepp véredet megátkozám . . .»

«Bő könnyemmel puhítsam szívedet?»
«Jégkéreggé dermedne rajt' csupán . . .»

«Légy hát szabad, a szabad hitvesem!»
Rablánczra vert oroszlán a hazám . . .»

«Százszor győztem, szíved dacol csupán!»
«Csak a halál győzhet a szív falán . . .»

«Halj meg hát, ha szeretni nem akarsz!»
S meghalt inkább a lány.

ROMBADÓLT HÁZ.

Hol árnyat kergetve jártam nyáron én
 Rombadölt ház sorvad púpos domb tövén ;
 A vihar bejárja s tépi zord eső
 Durva csipkeként száz lyuk a háztető ;
 Homlokroncsát a nap szétrepeszti
 Kapuszáját szomjan elepeszti — —
 Lakójára nem emlékszik senki.

Vonzotta merengő lelkemet e kép
 S fátyolos szemmel mint ki sírboltba lép,
 Meglestem, korcs törmelék közt vágva rést
 Az édes, bizalmas ablakmélyedést :
 Hol ki tudja hány lágy, tűzes szóra
 Tett sötét leplet a tűnő óra
 Egy halk lüktetését meg nem óva !

Mennyi nagy remény, hány lángzó vallomás,
 Hány mámorral terhes bűgő suttogás
 Szökkent fel a lelkes szívből részegen
 Áldott, szerelemtelt bűvös éjeken
 E kis szertemálott ablakváz alatt
 Hol most lakmározva ott gunnyasztanak
 A redves fából kibújt hernyófiak — —

És ezer vágyamra gondolék,
 Amelyek tobzódva kérnek életet,
 És reád reád kit szeretek . . .

A kék ruha.

Írta: Kazár Emil.

— Hé barátom! Hogy is hívják? Ezt a levelet vigye föl Mimi kisasszonynak. Tudja, az a szőke lány.

Fiatal ember mondja ezt egy öreg szolgának, ki nagy kétfülű kosárral éppen az emeletre akar fölmenni. Valami pénzdarabot is ad neki.

— A nagyságos úr mindig elfelejti a nevemet: Józsi!

A nagyságos úr sarkon fordul. Józsi felbaktat az emeletre kosarával, s benyit egy hosszú, nagy varróműhelybe, ahol most is Auer-fényű gáz ég. Varrógépek zörögnek, vasalók csattognak, ollók csörömpölnek, szövetek suhognak, a villamos csengők mindegyre csilingelnek, a jobbra-balra nyíló ajtókon ki-bejárnak és össze-vissza kiabálnak: «Rózsaszín selyemcérnát, túllt a tizedik asztalhoz, floridort, szatin pántot, kapcsot, fűző zsinórt».

— Józsi bácsi már itt? Hát elmúlt már tíz óra?

Józsi bácsi feltakarja a kosarát és kiszedegeti belőle a dohányszínű pakkoló papirosba takart csomagokat, a sonkás zsemlet, vajas és kaviáros kenyeret, szalámit, a szardiniás piksziseket. Egy-egy palack sör is előkerült a szabó urak számára, kik amott a másik szobában fűzöt és derekat varrnak. Volt ott zsemle, sonka és vaj nélkül is és sós pereg. Józsi az ételmezési biztos itt. Kiosztja mindenkinek a maga porcióját.

Egy szőke fiatal kisasszony varróasztalára letesz egy sós kiflit s mellé egy ibolyabokrétát.

— Mit is kap még a kifli mellé Mimi kisasszony? Az ember már a fejében sem tarthatja, ibolya, rózsa, cukroskatulya. Persze, az ibolya nem a magáé, hanem ez a levél.

Az ibolyát visszaveszi, egy levelet ad helyette s dűnnyögve megy tovább a többi asztalokhoz. Mimi hirtelen a zsebébe rejti a levelet. A közelében levő lányok nevetnek.

— Megint levél, Mimi? Olvasd csak, nehogy soká epedj miatta.

Mimi azonban egy kék ruhát fodroz tovább és hallgat. A kiflijét szórakozottan fogyasztja el. Alig várja, hogy dél legyen, a műhelyben szünetet tartsanak. Akkor sebesen fölnyitja levelet. Amint olvassa, lecsúskódnak a szemei, kezében

reszket a papir. Arca neki pirosodik, nyitott ajakkal szívja a levegőt. Hirtelen megint olvassa a levelet. Vállat von, mintha valamit le akarna rázni magáról.

— Bella, hol van most Cecil? Már régen nem láttam! — kérdezi egy lánytól.

— Nem tudná a kisasszony? Eleget szurkálta már az ujját tüvel. Jó dolga akadt. Ej bizony, szerencséje akadt. Tudja e kisasszony, szerencséje. Ah istenem, csak én is szabadulhatnék innen. Nem jön ebédelni, Mimi kisasszony?

Nem. Mimi kisasszony csak este szokott haza menni. Messze lakik és szegény. Nem is mulat, csak töpreng.

— Milyen szerencséje akadhat ilyen szegény lánynak, mint én? Hát csak amolyan, mint Bellának. Varrni vasalni éjjel nappal, ki tudja meddig! Talán belehalni, talán megvénni mellette. Ejh! Csakugyan? Erzsi szép masamód-boltot nyithatott, pedig nyurga volt. Most ki van írva: «Mlle Elza» és a lótó-fúto inas gallérján is ott van: M. E.

Megint elővette a levelet, végig olvasta.

— Szeret, az írja. Mit is írhatna egyebet, ha már ír. De hát csakugyan nem szabad hinni, hogy valaki szeret? Mi nekünk, szegény lányoknak ezt sem szabad? Nem tudom, mikor látott, nem tudom, hányszor jött utánam. Mikor észrevettem, egy pillantást sem vettem rá. Neki tetszettem meg, nem voltam kacér, nem csábítottam. Bizonyosan csinos, szép vagyok, azért vett észre.

A nagy műhely belsejéből hangos és szapora beszélgetés hallatszott. Hajlongva és kezét dörzsölve jött onnan egy kifogástalan külsejű úr, pompásan fésülve; egy éltes asszony és egy fiatal kisasszony.

— Méltóságos asszonyom . . . készen lesz, előbbre is készen lesz, ha parancsolni méltóztatik . . . Mimi kisasszony! Lám, a kisasszony ebédre is itt maradt, hogy minél hamarabb elkészüljön. Mimi kisasszony, mutassa meg a kék ruhát. Sürgős, Mimi kisasszony. De hisz mondtam. Mutassa, mutassa Mimi.

Mimi kisasszony föltartja a kék ruhát magasra, majd fölakasztja a próbáló bábúra.

— Igen, látom, már nem sok híja! — mondja a másik kisasszony, ki izgatott és alig tud betelni a ruha nézésével. — Istenem, vajjon jó lesz-e? Szeretném látni, hogy áll.

— Oh, ezt mindjárt meg lehet látni Mimi kisasszonyon.

Egy pár perc és Mimi kisasszony megjelenik a ruhában. A mamának és a leányának is nagyon tetszik.

— Milyen szép benne a kisasszony! — szólal meg az úri kisasszony.

Mimi kisasszony parancsot kap, hogy holnap reggelre a ruha készen legyen. Azért éjjel is dolgozni kell.

— Meglesz.

Mimi egyedül marad a műhelyben. A tükör elé áll és nézi magát a kék ruhában. Előbbre lép, hátra lép, jobbra-balra fordul. Mosolyog, köszönti képmását a tükörben. A szeme könybe borul a gyönyörüségtől.

— Ah, Mimi kisasszony, milyen szép ebben a kék ruhában.

A hang ismerős. Riadtan fordul vissza, az orcája lángba borul.

— Most még jobban szeretem, Mimi kisasszony.

— Mit keres itt?

— Az unokatestvéreimet kísértem ide, akinek ez a ruha készül. Amott hátul vártam s amint megláttam így Mimi kisasszonyt, nem tudtam megállni, hogy ide ne jöjjenek és ne gyönyörködjen benne.

Jóképű fiatal úr volt, a hangja csengő. Miminek egész a szívéhez szólt. Amint kezét nyújtotta felé, zavartan fogadta el. Magánkívül lett a szegény leány.

— Megkapta a levelet Mimi kisasszony?

A levél ott volt a a levetett ruha zsebében. A leány kikereste onnan, átadta némán.

— Semmi válasza?

Fejét rázta, hogy nincs, pedig sok beszélni valója lett volna. Zsibogott körülte minden, mint tavaszkor a mezőn. Ebben a homályos ablakú, veszteglő cellában, melyet szemrontó lámpák világítottak, az öntudat és pezsgő éberség ellenállhatatlanul érezte, hogy habár nem tündököl napsugár, nem vesz körül kéklő beláthatatlanság, nem lebegnek vidám bárányszerűek, nincs zsenge bokor, virágszál, lugas, kunyhó, palota, de azért nem hiányzik az összekötő kapocs ég s föld közt, ahol ott van ő is valahol.

Eltikkadt a szép kis leány és leomlott a plüs karosszékbe, oda az állótükör mellé, ahol a jól fizető és jól fizetett hölgyek számára állítottak fix helyet. A gyönyörű ruhára azonban vigyázott. A tükör nagy lapján ott látta magát. Oh, de mily pompás is a kék ruha!

Az udvarló úr fölteszi szemüvegét és gyönyörködik. Egy rózsza van a kabátja gomblyukában. Kiveszi és beilleszti a leány szőke hajába.

— Nézzen a tükörbe, Mimi kisasszony.

A leány úgyis oda néz. Egy kéz megérinti az övét, aztán egy ajk megégeti a sokat babráló és fáradó kezét. Visszarántja a tűz miatt és felugrik. Egy hang folytonosan susog körölte . . .

— Ugy-e Miklós, ha mindig ilyen szép ruhát tudnék magamra venni?

— Mindig, mindig, édes Mimi.

— De most már menjen. Sietnem kell. Menjen.

— Mondd ugy: menj Miklós!

— No hát menj — menj.

Még gyöngéden tuszkolja is. Kikiséri a lépcsőig, ott megáll és utána néz Miklósnek, mignem a lépcső alsó fokára ér az. A fiatal úr visszanez, kezével int. Mimi visszafut a műhelybe, asztalához, a tükörhöz.

— Ezeket a szalagokat, ezeket a csipkéket jó erősen ide varrtam. Nem fognak lehullani.

A tükörtől nem bír megválni, mintha csábos, igéző igazság bűvölné el. Körölte meggyújtogatja a lámpákat. De kevesli a fényöket. A kézi lámpákat is meggyújtja és leteszi a földre. Fényt, világosságot szomjazik, mint a bolondos kis pillék és molyok, melyek sugaras, tündöklő fénykarajban érzik jól magokat.

— Így, így! Most magamnak is tetszem — ebben a ruhában, ezzel a rózsával. Oh édes istenem, ha csakugyan szeretne.

A tó tükrén a hattyú himbálózik így és mozog, ragyogtatja kecses voltát . . .

. . . Nagy, cikkázó fény vörössége tölti be a műhelyt. Rettenetes sikoltás metszi keresztül-kasul a levegőt. Az oldalszobából, a folyosóról, a gangról, akik csak meghallják, berohannak. A fényes üzletet is bejárja a szürnyű sikoltás.

Az öreg Józsi lefut az utcára és fuldokolva kiáltoz: «A mentőket!» A nagy üzlet minden telefonján mentőket hívnak. Az utcáról a rendőr berohan. A kaput becsukják, a kirakatok vasredőjét lebocsátják. Az utca népe összefut.

— Valaki megégett, egy leány.

A sötétzöld kocsi éles csöngetések közt megjön, néhány perc múlva eltávozik s megy egyenesen a kórházhoz.

A vaságyon, apácáktól körülvéve ott fekszik Mimi. Anyja, kis öcsce ott sírnak. Csak egyszer veti föl még szemét.

— Kék ruhában temessenek el! — rebegi.

Négy nap.

Irta: Garsin Vszjevolod.

Emlékszem, hogy rohantunk az erdőn keresztül, hogy süvöltöttek a golyók, hogy hullottak az általuk leszaggatott galyak, hogy törtettünk át a galagonyabokrokon. Egyre sűrűbbé vált a lövöldözés. Hébe-korba valami vörösség vilant meg az erdő széle felől. Szidorov, az első századbeli kis katona («ugyan hogy került ez közibénk?») ötlött az eszembe) hirtelen a földre terült és nézett rám ijedt, nagy szemével. Szájából vérsugár fakadt. Igen, emlékszem én erre világosan. Arra is emlékszem, hogy pillantottam meg őt már csaknem az erdő szélén. Izmos, óriási török volt, én azonban gyöngé és sovány-létemre nekirohantam egyenesen. Valami durrant, felém röpült valami — amit abban a percben rémítő nagynak láttam, — zúgni kezdett a fülem. «Rám lőtt», gondoltam. Hanem ő iszonyú ordítással vetette hátát a sűrű galagonyabokornak. A bokor mögé is hajolhatott volna, de ijedtében semmire se gondolt s becsúszott a tüskés galyak közé. Egy csapással a fegyverét ütöttem ki a kezéből, másikkal valahová bedöftem a szuronyomat. Hallottam valami ordítást, valami nyögést. Azután rohantam tovább. A mieink hurráh-t kiáltottak, hullottak, lövöldöztek. Emlékszem, hogy az erdőből kilépve, a tisztáson kilöttem néhány töltést. Hirtelen erősebb lett a hurráh-kiáltás, és mindnyájan egyszerre rohantunk előre. Az az nem is mi, csak a mieink, mert én hátramaradtam. Furcsa volt az nekem. De még furcsább volt az, hogy hirtelen eltűnt minden; elnémult minden kiáltozás, lövöldözés. Nem hallottam semmit, csak valami kéket láttam; alkalmasint az eget. Csakhamar az is eltűnt.

Soha még ilyen különös állapotba nem kerültem. Úgy rémlik, hogy hasonfekszem és csupán egy kis darabka földet látok magam előtt. Egypár fűszál, egy hangya, mely az egyikken fejjel lefelé mászik, egy kis tavalyi avar, — ez az egész világom. És ezt a világot csak félszemel nézhetem, a másik szemem pilláját leszorítja valami kemény, tán egy galy, melyre a fejem támaszkodik. Rettentő kényelmetlenség az, próbálok mozdulni és meg nem bírom érteni, hogy miért nem

mozdúlhatok. Így telik az idő. Hallom a tücskök ciripelését, a méhek dongását. Egyebet semmit. Végre megfeszítem az erőmet, felszabadítom a jobb kezemet s a földnek támaszkodva, fel akarok térdepelni.

Villámszerűen éles, gyors valami cikázik át egész valómon, térdemtől a mellemig, a fejemig, s újra visszaesem. Újra sötétség, újra semmi.

Fölébredek. Miért látom a csillagokat, amelyek olyan fényesen tündökölnek a sötét-kék bolgár égen? Hát nem a sátorban vagyok? Miért másztam ki onnan? Megmozdulok és kínos nyilallást érzek a lábamban.

Igaz is, én megsebesültem a csatában. Súlyosan-e vagy nem? Megfogom a lábamat, ott, ahol fáj. A jobbot is, a balat is aludt vér borítja. Ha hozzá érek a kezemmel, még jobban fáj. Olyan ez a fájdalom, akár a fogfájás; állandó, belemarkol a lelkembe. Zúg a fülem, nehéz a fejem. Rájövök, hogy mindakét lábamon megsebesültem. De mi ez akkor? Miért nem vittek el? Megverték tán bennünket a törökök? Emlékezni kezdek a történetekre, zavarosan előbb, majd tisztábban s arra az eredményre jutok, hogy nem verhettek meg bennünket. Mert én elestem (erre különben nem bírok emlékezni; csak arra, hogy mind előrerohantunk, de én már nem tudtam rohanni, csak valami kékség maradt a szemem előtt) — még pedig a domb tisztásán. Erre a dombra mutatott a mi kis parancsnokunk. Éles hangján még azt kiáltotta: *F i u k, o t t l e s z ü n k!* És mi odajutottunk; tehát nem vertek meg bennünket . . . De hát akkor miért nem vittek el? Hiszen itt a tisztáson, nyílt hely van, itt mindent lehet látni. Bizonyára nem egymagamban fekszem itten. Nagyon sokat lóttek. Muszáj a fejemet fölemelnem és körülnézmem. Most már nem esik olyan nehezemre, mert még akkor, midőn fölébredve megpillantottam azt a fejjel lefelé mászó hangyát a fűszalon és hiába próbáltam felúlni, nem a korábbi helyzetembe hanyatlottam vissza, hanem a hátamra fordúltam. Azért láthatom én most a csillagokat is.

Nekilátok, hogy föl tudjak ülni. Bajosan megy, ha szét van zúzva mindakét lábam. Egypárszor már-már kétségbe esem, — végtére ülök, szememben fájdalom-sajtolta könyekkel.

Fölöttem az ég egy sötétkék darabkája, melyben egy nagyobb s néhány apróbb csillag ragyog, — körülöttem homályos valami magaslik. Bokor. Bokrok között fekszem. Nem akadhattak rám.

Érzem, hogy mozdul meg fejemen a hajam gyökere.

De hogyan kerültem én a cserjésbe, mikor a tisztáson lőttek meg? Alkalmasint megsebesültem s a fájdalomtól aléltan vergődtem ide. Csak az a különös, hogy most mozdulni se bírok, akkor meg telt annyi tőlem, hogy ebbe a cserjésbe másszam. Akkor talán még csak megsérültem s ezen a helyen terített le a második golyó.

Halvány rózsaszínű pontok nyüzsögnek körülöttem. A nagy csillag halványabb lett, az aprók — eltűntek. A hold kel föl. De jó lehet most odahaza! . . .

Határozatlan, különös hangok érintik a fületem . . . Mintha nyögne valaki. Csakugyan — ez nyögés. Tán itt fekszik mellettem egy épp ilyen elfeledett, zúzott lábbal, vagy testében golyóval? Nem, olyan közletről jön ez a nyögés, mellettem pedig, úgylátszik senki . . . Uramisten, hiszen ez — én magam vagyok! Halkan, panaszosan nyöszörgök; hát csakugyan annyira fáj? Alighanem. Csak nem értem ezt a fájdalmat, mert köd vagy ólom van a fejemben. Jobb is, ha lefekszem és elalszom, alszom, alszom . . . Fölébredek-e még ugyan valaha? Mindegy már.

Abban a pillanatban, ahogy lefeküdni készülök, a holdfénynek egy széles, halvány sávja világítja meg azt a helyet, ahol fekszem s tőlem vagy ötlépésnyire valami homályos, nagy tömeget látok heverni. Itt-ott megcsillan rajta a holdsugár. Vagy a gombjain, vagy a fegyverein. Halott az, vagy sebesült.

Mindegy, én úgyis lefekszem . . . Nem, az nem lehet! A mieink nem mentek el. Itt vannak még; elkergették a törököket és itt ütöttek tábort. Hát akkor miért nem hallatszik sem a hangjuk, sem az őrtüzek ropogása? De hiszen én a gyöngeségtől mitsem hallhatok. Biztosan itt vannak.

— Segítség!! Segítség!

Vad, örületes, rekedt nyöszörgés szakad fel a mellemből, de nem jön rá felelet. Nyögésemet elviszi az éjszakai szellő. Minden egyéb csöndes. Csak a tücskök ciripelnek, mint azelőtt, szakadatlanul. A hold kerek ábrázata szánakozva tekint le rám.

Ha sebesült volna ez, fölriadt volna ilyen ordítástól. Halott. Közülünk való-e vagy török? Ah, istenem, egyre megy! És az álom lezárja gyúladt szememeimet.

Behúnyt szemmel fekszem, pedig régóta ébren vagyok már. Semmi kedvem, hogy felpillantsak, hiszen zárt szemhéjamon keresztül is érzem a verőfényt: fájna, ha fölemel-

ném a pillámat. Jobb is az, ha meg se mozdulok . . . Tegnap (azt hiszem, tegnap) megsebesültem, eltelt egy nappal és egy éjszaka, így mulik el még több is, aztán meghalok. Mindegy. Jobb, ha nem mozdulok. Hát csak hadd ne bírjak mozdulni. Milyen jó lenne, ha megszüntethetném az agyam tevékenységét is; csakhogy ezt semmivel se lehet megakadályoznom. Gondolatok, emlékezések tolakodnak a fejemben. Különben ez se tarthat sokáig, majd csak vége lesz mindennek. Az újságok csak egypár sorral fogják említeni, hogy jelentéktelenek a veszteségeink; ennyien meg ennyien megsebesültek és elesett Ivanov, önkéntes-közkatoná. Dehogy, még a nevemet is el fogják hallgatni. Mindössze annyit mondanak majd: elesett egy ember. Egy közkatoná, mint az a kis kutya . . .

Egy jelenet képe szökik élesen az emlékezetembe. Régen volt az már; egyébként is olyan messze van minden, egész életem, amaz élet, melyben még nem hevertem itten zúzott lábbal . . . Mentem az utcán; egy csomó ember állta el az útam. Az ácsorgó tömeg némán szemlélt valami véres, panaszosan nyöszörgő fehérséget. Egy csinos kiskutya volt az, amelyet elgázolt a közúti kocsi. Elpusztult, akár most jómagam. Egy házmester-alak a tömegbe tolakodott, a kutyát nyakon ragadta és elcipelte. A tömeg elszéledt.

Ki cipel majd el engemet? Senki, heverj csak itt és halj meg. Pedig milyen szép az élet . . . Aznap (mikor az a kutyagázolás történt) épp nagyon boldog voltam. Mámor ejtett hatalmába s meg is volt ennek a maga oka. Ugyan ne gyötörjetelek, emlékezések, hagyjatok békén! Eliramlott boldogság, jelenlévő szenvedés . . . Inkább maradjon pusztán a gyötrelmem, csak az emlékezések, az összehasonlításra ingerlők, ne kínozzanak. Hej vágyódás, vágyódás! Rosszabb vagy a sebnél!

Ezalatt melegem lesz, forrón süt a nap. Felpillantok és látom ugyanazon bokrokat, ugyanazt az eget, csakhogy most napvilágnál. Ime, itt van szomszédom is. Csakugyan — török. Milyen óriás termetű! Megösmerem: ugyanaz . . .

Itt fekszik előttem egy ember, akit én öltem meg. Minek öltem meg?

Itt hever holtan, véresen. Minek üzte idáig sorsa? Kicsoda ez? Talán, akár nekem, van őneki is öreg anyja? Tán ott ül esténként szegényes kunyhója küszöbén és a távol észak felé tekintet: jön-e már édes fia, eltartója, táplálója? . . .

Én pedig — bizony szívesen cserélnék ezzel a halottal

Milyen boldog is ő, nem hall semmit, nem érzi a seb fájását, sem a halálos vágyódást, sem a szomjúságot. Épp a szívébe döftem a szuronyt . . . Nagy, fekete lyuk van a ruháján; körülötte vér. Ezt — én tettem,

Én nem akartam. Senkivel rosszul bánni nem volt szándékomban, mikor a csatába indultam. Nem volt meg bennem az a gondolat, hogy embereket kell majd ölnöm. Csak arra volt gondom, hogyan tartom oda a golyóknak az én mellemet. És mentem és odatartottam.

No, és azután? Oh, én ostoba, én ostoba! Hiszen ez a szerencsétlen felláh (egyiptomi ruhája van) még kevésbé tehet róla. Azelőtt, hogy a gőzösbe dugták, akár a heringet a hordóba, hírét se hallotta ő sem Oroszországnak, se Bulgáriának. Ráparancsolták, hogy menjen és ő ment. Ha nem ment volna, megbotozzák vagy a pasája keresztüllövi a fejét a revolverével. Sztambultól Ruszcsukig megtette a hosszú, nehéz hadi útat. Mi megtámadtuk őket, ő védekezett. De mikor látta, hogy mi, borzasztó emberek, nem félünk az ő szabadalmazott Pibody- vagy Martini-puskájától és mindjobban előrenyomulunk, elszörnyűködött. Ahogy azonban odább akart állni, eléje ugrott egy kis ember, akit ő leteríthetett volna fekete öklének egyetlen csapásával és szívébe döfte a szuronyát.

Miről tehetett ő?

És miről tehettem én, ha meg is öltem őt? Miről tehettem? Miért kínoz a szomjúság? Szomjúság! Tudja-e valaki, mit jelent ez a szó? Mikor keresztülvonúltunk Románián és 40 foknyi irtózatos hőségben ötven versztes utakat kellett megtennünk, még akkor sem éreztem azt, amit most érzek. Ah csak jönne valaki!

Úristen! az oldalán abban a hatalmas tábori palackban bizonyára van víz! De hogyan jussak odáig? Mit kell nekem azért kiállanom! Mindegy, oda kell jutnom.

Mászom. Lábam tehetetlen, gyöngye karom alig is mozdítja előre merev testemet. A hulláig megvan jó négy méter, de nekem sokkal több, — ha nem is több, de kínosabb egy tucat versztnél. Mégis oda kell másznom. Ég a torkom, izzó, mint a tűz. Víz nélkül meg is halnék hamarább. Mégis, hátha . . .

És vergődöm tovább. A lábam a földön vonszolódik, minden mozdúlatom irtózatos fájdalommal jár. Ordítok, nyöszörgök, ordítózom, de csak mászom tovább. Valahára, itt van már. Itt a palack . . . víz van benne és milyen sok, félpalacknál is több, ha jól látom. Oh, van már vizem sokáig . . . egészen a halálomig.

Te mentesz meg, áldozatom. Félkönyökökre támaszkodva, hozzálatok, hogy eloldjam a palackot, de hirtelen megbillenve arccal bukom áldozatom mellére. Már erős hullaszag árad belőle.

Ittam. A víz meleg volt, de nem romlott, hozzá még sok is. Élhetek még egypár napig. Ha jól emlékszem a »Mindennapi élet« fiziologiájában olvastam, hogy az ember egy hétnél tovább kibírja az éhséget, csak vize legyen. Igen, az a könyv elmondja egy öngyilkos esetét is, aki éhenhalt. Nagyon sokáig élt, mert ivott.

No, és mi lesz akkor? Mi célja van annak, hogy még öt-hat napig életben maradjak? A mieink eltávoztak, a bolgárok elszéledtek. Országút nincs a közelben. Mindegy, meghalok úgyis. Csakhogy háromnapos haidoklás helyett olyat szerzek magamnak, ami eltart egy hétig. Nem volna jobb, végetvetni mindennek? A szomszédom oldalánál ott hever a puskája, kitűnő angol gyártmány. Csupán a kezemet kell kinyújtanom, aztán — egy pillanat és mindennek vége. A töltések is itt hevernek egy csomóban. Nem volt rá ideje, hogy kilője őket. Végetvessek-e hát, vagy — várjak? Mire? Megszabadulásra? Halálra? Várjak, amíg jönnek a törökök és lenyúzzák a bőrt sebesült lábamról? Jobb is lesz, ha magam . . .

Nem, a józanságomat nem szabad elveszítenem; küzdeni fogok mindvégig, a míg egy szikrányi erőm lesz. Hiszen ha megtalálnak, megmentenek. Tán a csontom se sérült meg, tán meggyógyulok, újra meglátom hazámat, édesanyámat, Masát . . .

Istenem, csak meg ne tudják a teljes valóságot! Hadd higgyék inkább, hogy tüstént meghaltam. Mit éreznek majd, ha fülükbe jut, hogy két-, három-, négy napig gyötrelemben volt részem.

Szédülök, teljesen kimerített szomszédomig való utazásom. S hozzá még az az irtóztató szag! Hogy megfeleltedett . . . mi lesz belőle holnapra, holnaputánra? Csak azért fekszem még itten, mert nincs erőm, hogy odább vergődjem. Megpihenek és visszamászom a régi helyemre; szerencsére onnan fúj a szél, majd eltereli felőlem a bűzt.

Roppant kimerülten heverek. Arcomat, kezemet perzseli a nap. Nincs mivel betakaróznom. Csak jönne hamarosan az éjszaka; ha jól tudom, ez lesz a második.

Összezavarodnak a gondolataim, elvesztem eszméletemet.

(Vége köv.)

A gyöngéd fiatal ember.

Írta: Heltai Jenő.

(A korszón, egy kis kávéház előtt ketten ülnek: egy leány és egy fiatal ember. Este van, 11 óra és kívülök senki ezen a kihaltabb részen. A pincérek, akik már szeretnék a kávéházat bezárni, türelmetlenül lesik, mikor távozik ez a két elkésett vendég. De az ifju pár csöndesen és boldogan ül egy-egy szelet fagyalt előtt, az egyetlen villamos ívlámpa fehér fényében. Távozásról szó sincs. Fönn a lámpa körül a lepkék és bogarak orgiája; különösen azoké a jól ismert fekete bogaraké, amelyek minden nyáron ellepik Budapestet. Most pattogva hullanak a márvány asztalra, egyik-másik merészebb nekiiramodik a fiatal leány nyakának vagy szőke hajának. A leány ideges nevetéssel rázza a fejét és apró sikításokat hallat, mikor a fiatal ember szolgálatkész kézzel nyúl a bogarak után. Hogy ilyenkor egy percig a leány nyakán vagy haján felejtí a kezét, az természetes, miként az is természetes, hogy a leány néha sértődötten, de nem túlságos ridegséggel ráüt a fiatal ember kezére.

Odabenn, az ásítózó pincérek egyéb szórakozás híján, ezen az idilli játékon mulatnak. Mint kitűnő emberismerők, megállapították, hogy az ifju pár nem férj és feleség. A fiatal hölgyet inkább valami kevésbé jelentékeny színésznőnek nézik, a fiatal urat pedig jobb ízlésű magánhivatalnoknak, aki a művészetet magukért a művésznőkért pártolja.

Azonban az ifjú pár idilli játéka hirtelen félbeszakad. Beszélgetnek. A pincérek a nyitott ablakhoz lopóznak és hallgatóznak. Az ifjú pár pedig mit sem látva, mit sem sejtve, gyanútlanul beszélget tovább . . .).

A leány: Hányszor mondjam még? Igazán szeretem . . .
Ha nem szeretném, nem volnék most itt magával . . . És különben miért kérdezi? Hiszen maga tudja a legjobban, hogy szeretem . . .

A fiatal ember: Tudom . . . tudom . . . (Sóhajtva.)
Istenem, ha az ember ezt valaha tudná — bizonyosan tudná!

A leány: Nem hisz nekem?

A fiatal ember: Hiszek . . . hiszek . . . de maga nem tud meggyőzni! Magából hiányzik a melegség, amely magával ragad, magában nincs gyöngédség, nincs szív! Tudja hogy ezt nem szemrehányásnak mondom, mert én . . . én is szeretem magát, minden hibájával együtt . . .

A leány: Maga persze azt hiszi, hogy magának semmi hibája?

A fiatal ember: Azt nem hiszem. Alkalmasint nekem is vannak hibáim, bár nem tudnám . . . Mindenesetre hálás volnék, ha egyikre-másikra figyelmeztetne . . .

A leány: Nagyon szívesen. Maga mindenekelőtt csökönyös, tapintatlan, ügyetlen, önző, fősvény, rosszkedvű és unalmas.

A fiatal ember: Csak?

A leány: Érje be egyelőre ennyivel!

A fiatal ember: És megbocsátja nekem azt a vakmerő kérdést, hogy honnan tudja mindezt?

A leány: Tapasztalásból . . . megfigyelésből . . . Végre bármilyen ostoba libának néz is, hat hét alatt csak fölfedezhettem magában egy pár hibát.

A fiatal ember (elmélázva): Az ám . . . hat hét! (Más hangon): Maga tehát csökönyösnek és tapintatlannak címez?

A leány: Igen. Mert folyton-folyvást azt kérdezi, hogy szeretem-e? És mindig rosszkor kérdezi. Higyje el, akárhányszor van olyan percem, amikor szívesen mondanám el, hogy szeretem. De maga ilyenkor sohasem kérdezi.

A fiatal ember: Ez éppen a hiba. Kérdezés nélkül, magától, önként kellene ezt mondania. Látja, ha magában megvolna az a gyöngédség, amelyről az imént beszéltem . . .

A leány: Egyszer minden előzmény nélkül a nyakába ugrottam magának és azt mondtam: Szeretlek! De maga ekkor olyan gyanakodva nézett rám, mintha azt kérdezte volna: mit akar ez tőlem? Ez legalább is egy új lapba kerül! . . .

A fiatal ember (nemes fölháborodással): Ezt komolyan mondja?

A leány: A legkomolyabban! De végre ez sem volna baj. Én . . . én is szeretem magát minden hibájával együtt. De az égre kérem, ne beszéljen nekem folyton szerelemről. Tudja, ez szép és jó volt, a nagy szerelmi téboly első mámoros pillanataiban . . . De ma . . . hat hét után . . . kicsit unalmas.

A fiatal ember (csalódottan): Unalmas?

A leány (dacosan): Az!

A fiatal ember (keserűen): Jó, hát beszéljünk másról! Beszéljünk növénytanról vagy görög nyelvről . . . vagy ezekről a fekete bogarokról, itt ni . . .

A leány: Fogadjunk azt sem tudja, mi a nevük ezeknek a bogaraknak? (Mégfog egyet, vizsgálgatni kezdi, azután átszúrja egy gombostűvel és a szegény kis fölnyársalt állatot bedobja az előtte való vizes pohárba. A bogár kétségbeesetten uszkál körül a vízben, kapálózik, elmerül, majd újra fölbukkan. A leány gyönyörködve nézi ezt a haláltusát.)

A fiatal ember (hirtelen elveszi előle a poharat és kiszabadítja az állatot. Óvatosan kihúzza belőle a gombostűt és a szíven döfött teremtés még most is csodálatos gyorsasággal siet tova. Kis szünet után a fiatal ember a szelid szemrehányás hangján megszólal): Hogy lehet valaki ilyen kegyetlen!

A leány (boszusan): Itt van! Beleavatkozik a legártatlanabb örömeimbe! Már egy bogarat sem tűzhetek a gombostűre . . .

A fiatal ember: Ez magának ártatlan öröm? Egy szegény kis állat szenvedése magának mulatságos látványosság? Nincs szíve . . . nincs szíve!

A leány (gúnyosan utánozza): Nincs szíve . . . nincs szíve! Tudja-e, hogy maga roppant komikus, amikor ezen a kenetteljes hangon prédikál nekem?

A fiatal ember: Maga pedig nagyon rossz!

A leány: Ah, rossz vagyok? (Idegesen, fürkészsze néz egy másik bogár után és a gombostűvel az asztalt szurkálja.)

A fiatal ember (aki aggódva követte a leány tekintetét): Mit akar?

A leány: Semmit . . . (A gombostűt fenyegetőleg döfi egy gyanutlan bogár felé, de elhibázza.)

A fiatal ember (megragadja a leány kezét): Nem tűröm! Nem engedem meg! Értette?

A leány (fenyegetően): Ereszsze el a kezemet!

A fiatal ember (engedelmeskedik. Szelidebb hangon): Kérem magát . . . édes . . . ha egy kicsit szeret, hagyja abba ezt a kegyetlen játékot . . . ; Nézze . . . nekem roppant rosszul esik . . . a bogárról nem is szólva . . .

A leány (sötét rosszindulattal): Azt teszem, ami nekem tetszik . . .

A fiatal ember (dühösen): Jó . . . nem bánom . . .

tegyen, amit akar . . . de én . . . eh, nem tudom, mit fogok csinálni, én semmiről sem felelek . . .

A leány: Fenyeged? Bravó! (Ebben a pillanatban hangos koppanással esik egy bogár az asztalra. A leány villámgyorsan megfogja, föltűzi és gombostűstől behajítja egy másik pohárba.)

A fiatal ember (kétségbeesve, elképedve, elsápadva nézi és nem tud szólni).

A leány (ezt az ábrázatot látva hangosan föl-kacag.)

A fiatal ember (kitörő haraggal): Még nevet? (Pofonüti a leányt.)

(Nagy csönd. A pincérek lélekzetüket visszafojtva lesik, mi lesz ebből. A fiatal ember borzasztóan szégyeli magát, konokul a földre mereszi a szemét és nem mer a leányra nézni, aki sápadtan hanyatlott vissza a szalmaszékben. A leány hallgat, míg lassacskán megtelik a szeme könnyel. Zsebkendőjét a szemére szoritja és halkán sírdogál.)

A fiatal ember (végre érzi, hogy valamit kell mondania. Nagyon zavart. Akadozva szólni kezd): Bocsásson meg . . . gazember vagyok . . . becstelen . . . gyáva . . .

A leány (nem felel de a sirása hangosabb lesz.)

A fiatal ember: Gázság volt, amit csináltam . . . Megütni egy védtelen leányt . . . Brr! Undorodom magamtól . . .

A leány (zokog).

A fiatal ember (nagy elérékenyedéssel): Ne sirjon . . . Higyje el, majd megszakad a szívem, úgy bánom . . . De magam sem tudom, hogy történt . . . a világ forogni kezdett velem . . . és mire magamhoz tértem, a szerencsétlenség már megtörtént. No . . . édes . . . nézze letérdelek ide és úgy kérek bocsánatot. (Le akar térdelni.)

A leány (anélkül, hogy a zsebkendőt az arcáról elvenné): Nem . . . nem . . .

A fiatal ember (egyre nagyobb hévvel): Gyűlöl . . . megvet . . . igaza van megérdemlem . . .

A leány (elcsukló hangon): Nem . . . nem maga . . . én érdemeltem meg . . . belátom . . .

A fiatal ember (megdöbbenve elnémul).

A leány: Belátom . . . igaza volt . . . bennem nincs gyöngédség . . . magában van . . . magában sok gyöngédség van . . .

A fiatal ember (bizonytalanul): Azt hiszi?

A leány: Most már tudom . . . mi az . . . mi az, amikor az ember gyöngéd?

A fiatal ember (bűnbánóan): Édes ... ne kinezon ... ha tudná mennyire fáj ... mennyire szeretem ... Nézze, én igazán gyöngéd vagyok ... ha pofon is ... (hirtelen elhallgat.)

A leány (kitörve): Nem ... nem ... szeretlek! ... Ez az első férfias cselekedeted, amióta ismerlek ...

A fiatal ember (boldogan): Azt hiszed?

A leány: Igen! ... Úgy kellett nekem! ...

(A pincérek egymásra néznek és konstatálják, hogy a pár kibékült.)

A főpincér (fölhasználja a kedvező alkalmat és eléjük áll): Bocsánat ... zárunk ...

A leány: Annál jobb!

A fiatal ember (fizet és int egy üres kocsinak. Beszállnak és a kocsiban szerelmesen simúlnak egymáshoz. A fiatal ember hirtelen a homlokára üt).

A leány: Mi az?

A fiatal ember: Az a másik bogár ... azt benn felejtettük a vízben ... Vissza kellene menni!

Minden új magyar, vagy idegen nyelvű könyv kapható
Lampel Róbert (Wodianer F. és Fiai) cs. és kir. udvari
könyvkereskedésében Budapesten.

Pambé.

Irta: Rudyard Kipling.

Három év előtt, mikor a »Saarbrüken« nevű német gőzös Adenben szemet vett fel, nagy forróság volt. Ezen a napon kapott Nurked, a vastag zanzibári, szabadságot a szárazföld meglátogatásra. Nurked fűtő és harminc lábnyi mélységben a második jobboldali katlan táplálója volt. Mint Seede Boy*) távozott, s mint óméltósága, a zanzibari szultán tért vissza, egy-egy palackot szorongatva kezében. Azután kiült az elülső rácsos hajó-ablakhoz és sós, hagymás halat evett, és idegen dallamokat énekelt hozzá. A hal Pambéé, a tengerészé volt, aki az indiai laszkár tengerészek ezredéhez tartozott, a maga számára készíté az eledelt s csak egy kis sót ment kölcsön kérni. Mikor visszatért, látta mint vájkkal Nurked az ő piszkos fekete ujjával a rizsben.

A tengerész nagy tekintélyű ember, sokkal tekintélyesebb, mint a fűtő, bár a fűtő nagyobb zsoldot kap. Ő kezd bele a: »Heia! Hulla! Hü-ah, Hih!« kezdetű karba, mikor a kapitány gigjét fel kell vonni; ő volt a révész s ha néha az egész hajó ünnepel, felölti a legfehérebb musselin ingjét, széles piros övvel s úgy játszik a hátsó fedélzeten az utasok gyermekeivel. Az utasok ezért megajándékozzák pénzzel, a mit szorgosan összegyűjt; hogy azután egy bombayi, vagy kalkuttai orgián szélnek ereszthesse.

— Hé, te vastag hordó, te az én ételemed zabálod meg! — kiáltott Pambé, azon a nyelven, amely Port-Said-tól keletre a Levante befejeztével kezdődik. Ezen a nyelven értekeznek a kurili szigetek vitorlásai a hahodáti dsungel lakóival.

— Eblis fia, vidd a moslékodat, majompofa! Te szarított angolna, disznó, kutya te, én Sagyid Bargas vagyok, a szultán, s e hajó egyedüli parancsnoka. Vidd innét e moslékot! — üvöltött Nurked s oda tolta Pambénak az üres tányért.

Pambé átlukasztá a tányért a Nurked gyapjas fején. Nurked kihúzta kését s megsebzé a Pambé lábát. Pambé is

*) Néger fiu.

elővette a kését; de Nurked a sötétben lekúszott a hajótek-
nöbe s a rácson keresztül köpött Pambéra, aki vérével be-
foltozta a tiszta fedélzetet.

Csak a fehér hold volt a történetek szemtanúja, mivel
a tisztek szénberakodás megfigyelésével voltak elfoglalva, s
az utasok fulladt levegőjű kabinjaikban heverték.

— Jól van! — szólt Pambé s előre ment lábát bekö-
töztetni — ezért majd leszámolunk!

Indiai származású maláj volt: először Birmában nősült,
hol feleségének a Svi-Dagontéren szivarkereskedése volt;
másodszor Singaporeban vett nőül egy kínai leányt, harmad-
szor egy mohamedán baromfikereskedőnővel kötött örök fri-
gyet. Az angol matróz mostanában nem köthet oly bőséges
házasságot, mint egykor, a posta- s távirda hivatalok újszerű
berendezése miatt, de a bennszülött matróz megteheti, őt nem
befolyásolja a nyugati vadak barbár felfedezései.

Pambé nagyon jó férj volt, ha a feleségére gondolt,
de jó maláji is volt, akiket tudvalevőleg nem bölcs cselekedet
megbántani — nem tudnak feledni. Súlyosbító volt ez esetben
az ellopott hal s a kiöntött vér.

A következő reggelen Nurked nehéz fővel, de üres
memoriával ébredt fel. Már nem volt a zanzibári szultán,
csak egy a melegtől elgyötört fűtő. Ez okból felment a fe-
délzetre, megoldandó köntösét, hogy kitarja mellét a hűs reg-
geli légnek, míg egy matróz kés — láthatatlan kéz által ha-
jítva — repülő halként szűrődött hajszálnyi távolságban a
jobboldali válla felett a — a póznába.

Hirtelen leszaladt, mielőtt ideje letelt volna s gondol-
kodni kezdett afelett, vajjon mi rosszat mondhatott e kés
tulajdonosának? Délben pedig, mikor a Laszkár-matrózok kö-
zösen ebédeltek, Nurked odament — jámbor ember lévén
különben, no meg féltette a bőrét — s így kezdte mentege-
tődni:

— Tegnap éjjel részeg voltam, s ma tudom, hogy e
hajó népének egyike ellen vétettem — aljasan viselkedtem.
Kit sértettem meg a legénység közül, melyiknek vallhatom
meg, hogy részeg voltam?

Pambé a Nurked meztelen melléig érő távolságot tag-
lalta. Ha nyíltan végez vele — még felmagasztalják s egy
vaktában eszközölt szűrés gyakran csak megsebesít.

A bordaközt nehéz eltalálni, kivéven, ha az illető alszik.
Nem válaszolt tehát a Nurked megkövető szavaira s a Lasz-
károk utánozták példáját. Arcuk kifejezéstelen lett, amint ez
már a szokás a keletieknél, amikor gyilkolásról, vagy vesze-

kedésről esik szó. Nurked sokáig nézett fehér szemeikbe. De ő csak afrikai volt, nem értett a — pszichológiához. Egy mély sóhaj — inkább nyögés — szakadt fel melléből s az utánvisszatért az üstházba. A Laszkárok meg folytatták a félbeszakított értekezést. A rizsfőzés legjobb módján vitakoztak.

Nurked sokat szenvedett Bombay-ig a friss levegő hiánya miatt. Csak ritkán jött fel a fedélzetre s csak olyankor, ha a fedélzet telve volt emberekkel, de még ilyenkor is megtörtént, hogy a feje mellé esett le egy tuskó — mely e drága testrésznek volt szánva — máskor meg egy szorosan elrekesztelt rostély kezdett inogni vele.

Ha félre nem ugrik, tizenöt lábnyi mélységbe szédül. Egyszer meg, egy elviselhetetlen forró éjszakán kést vetettek le az előrésztől, melynek nyomán vér serkent. Nurked feljelentést tón s mikor a »Saarbrüken« Bombayba ért, megszökött s nyolcszázezer ember közé rejtette magát s csak egy hónappal a Saarbrüken távozása után bújt elő rejtekhelyéről.

Pambé is várakozott; bombayi felesége azonban túlhangos kifejezést adott elégedetlenségének, s így kényszerült elszegődni a »Spichern«-re, mely Hongkong felé tartott volt, mert úgy érezte, hogy az élvezet munka nélkül olyan, mint a rongyos ing.

A ködös kínai tengeren sokat gondolt Nurkedre s ha a Spichern német gőzösökkel találkozott, mindig kérdezősködött utána. Így tudta meg, hogy az a »Gravelott«-on Angliába ment.

Pambé a «Wörth»-ön sietett oda. A reorei világító toronynál találkoztak a «Spichern»-nel. Nurked a «Spichern»-re ment, amely a kalikuti vizeknek tartott.

— Valami barátodat keresed, te hülye pofájú szenesveder? — kérde egy kereskedelmi hajó gentleman alkalmazottja. — Mi sem könnyebb! Várj a Nyanza kikötő medencéjénél! Mindenki a Nyanza révbe ér! Csak várj, te szegény pogány!

Ennek az embernek igaza volt. A világnak három nagy kapuja van, ezek egyikenél feltétlenül megtaláljuk akit keresünk — ha elég ideig várunk. A Suez-csatorna bejárata az egyik — de ezen jó a halál is; a londoni Charing Cros pályaudvar a második — amennyiben a belföld számítás alá esik és a Nyanza medencéje a harmadik. E helyek mindegyikén állnak váró emberek, váró asszonyok s lesik azokat, akiknek jönniök kell.

Pambé a kikötő medencénél várakozott. Az időt számlí-

tásba sem vette és feleségei várhatták haza hasonlóan, napról-napra, hétről-hétre, hónapról-hónapra a «kék gyémánt»-nál, a «piros pontnál», vagy a «sárga csiknál», avagy a tenger névtelen fekete cigányainál, akik az örökös ködben ki és berakodtak, tülekedtek, fütyültek, pisszegtek. Mikor elfogyott a pénze, egy barátságos úr felszólítja, hogy térjen át a keresztény hitre s Pambé sürgősen kikeresztelkedett. A hajók érkezése közben vette a szükséges leckéket, amiért heti hathét schillinget kapott s ezen megvendégelte a matrózokat. Legkevésbé sem törődött a vallással, de azt tudta, ha a hosszú fekete hátú úrnak ezt mondja: «benszülött Ki-lis-ti-an Sar»*) mindig kap néhány pénzdarabot, amelyen matrózait újból megvendégelhette abban a kurta korcsmában, ahol Dottel-el mérték a Shag-dohányt. Ez a mérték a Half-Screonél, az még a fél unciánál is kisebb volt, ez az elárusítás jövedelmezett is sokat.

Ámde nyolc hónap mulva megbetegedett Pambé, a nedves utcákon való ácsorgástól tüdőgyúladást kapott s bár akarata ellenére, mégis két és fél schilinges szobájának ágyában kellett maradnia, dühöngve a sors ellen.

A barátságos úr ágya szélén ült és búslakodott, hogy Pambé ügyet sem vet arra, amit neki jó könyvekből előolvasott. E helyett idegen nyelven beszélt hangosan. Az idegen úr már attól tartott, hogy visszaesett régi pogány szokásaiba, — míg egy napon félig öntudatlan állapotából Pambét egy hang rázta fel, mely az utcáról hangzott be:

— En barátom! — suttogá Pambé. — Ő az! . . . Hívd őt! Kiáltsad: Nurked! . . . Gyorsan! . . . Isten küldte őt! . . .

— Vágyik egy törzsbelije után! — mondá a barátságos úr s lemelve az utcára, torkaszakadtából kiabált Nurked után.

Egy nagyon fekete ember, vakító fehérségű ingben, vadonat új ruhában és ragyagó cylinderkalapban, melltűvel, megfordult e kiáltásra.

A sok utazás megtanítá Nurkedet a pénzzel bánni s világfit csinált belőle.

— He? Igen! — szólott, mikor a tényálladékról meggyőződést szerzett. Tudni már — fekete néger — úgy mint én, — ott volt a «Saarbrücken»-en akkor, mikor én! . . . Öreg Pambé, jó öreg Pambé, a gazfickó Laszkár! . . . Engem oda vezetni, Sir! — és a szobába követé az urat.

*) Keresztény úr.

Egy pillantás meggyőzte a fűtőt arról, amit a barátságos úr elfeledett észrevenni: Pambé szegény volt, mint a templom egere. Nurked ökölbe szorított kezeit zsebeibe, mélyeszté s azután a beteg felé tartott, egyre ordítva:

— Heia Pambé! Heia! Hei-ah! Hullah! Hih! Takilo, Takilo, erősítsd meg a kötelet, Pambé! Te tudod, Pambé! Te engem ösmerni! Dekhods! Nézz ide! Vén kövér semmirekelő Laszkár! — — —

Pambé bal kezével intett. Jobbja a párna alatt volt. Nurked letette ragyogó kalapját s Pambé fölé hajolt, míg csak meg nem hallotta gyenge suttogását.

— Milyen megható! — szólott a barátságos úr. — Ezek a keletiek a vonzalmuk megnyilvánulásában hasonlítanak a gyermekekhez!

— Bökd már ki! — szólt Nurked, mélyebben az ágyra hajolva.

— Ami a hagymás halat illeti! — szólt Pambé s az utolsó borda alá szúrta a kését. Azután még fölfelé.

Elfúló hörgéssel csúszott le az afrikai teste az ágyról s a levegőben kapkodó kezeiből ezüst pénz áradata hullt a padlóra.

— Most meghalhatok! — szólt Pambé . . .

De nem halt meg. A pénzen megvásárolható leggondosabb művészettel visszaszerezték az életnek, hogy azután illő módon — felakaszthassák.

Fordította: A. M.

Háború és béke.

Írta: Tolstoj Leó.

— Új fordítás az orosz eredetiből. —

80

A gróf hálókabátban járt fel s alá a teremben és a klub-gazdának, az ismert Feoktistnek és az angol klub szakácsának parancsokat osztogatott a spárgát, ugorkát, szamócát, borjuhust és a halakat illetőleg.

Szakács és gazda vidáman fogadták a gróf parancsait, mert jól tudták, hogy olyan ünnepi lakománál, amely néhány ezer rubelbe kerül, sokat lehet keresni, ha a gróf a rendező.

— Parancsol egész nagy spárgákat? — kérdezte a gazda.

— Igen, nem marad más hátra, vásárolj belőle, ha nem lehet olcsóbbat kapni. Igen, istenem, majd elfeledtem! Hiszen még előételekre is van szükség!

Es a fejéhez kapott.

— Ki gondoskodik virágokról? Mitenka! Hé! Mitenka! Gyorsan a birtokra és mondd meg Maxim kertésznek, hogy gondoskodják napszámosokról! Mond, hogy az egész narancsdísz hozza ide, jól becsomagolva és hogy péntekre kétszáz cseréppel legyen belőle!

Miután itt is, ott is parancsokat osztogatott, »kis grófné«-jához akart menni, hogy ott kipihenje magát. De ismét eszébe jutott valami, magához hívatta a gazdát és a szakácsot és további megbízásokat adott számukra.

A következő napon, március 3-án, délután két órakor az angol klub kétszázötven tagja és ötven vendég várta a drága vendég és az osztrák hadjárat hősének, Bagration hercegnek megjelenését.

Az auszterlitzi ütközet hírének első pillanatában Moszkvában nem voltak tisztában azzal, miképpen fogadják a hírt. Az oroszok ez időben annyira hozzá voltak szokva a győzelmekhez, hogy a mikor a vereség híre megérkezett, némelyek nem akarták elhinni,

mások a különös esetnek rendkívüli okait keresték. De az orosz katonákat illetőleg senki sem kételkedett, hogy nincsen párjuk és hogy a bátorság csudáit vitték véghez. A hősök közt első volt Bagration, akit a schöngrabeni csata és az auszterlitzi visszavonulás tett híressé, a honnan csapatait teljes rendben vezette vissza és egy egész napon át verte vissza az ellenséget.

Hogy Bagrationt hősként ünnepezték Moszkvában, ahhoz még az a körülmény is járult, hogy Moszkvában nem voltak összeköttetései és ott idegen volt. Benne az egyszerű orosz katonát ünnepezték, akinek nincsenek befolyásos összeköttetései s ehhez járult még az is, hogy részt vett az olasz hadjáratokban és neve összeköttetésben volt a Szvarovéval. Azonkívül abban a tiszteletben amelyben részesítették, volt valami tüntetés Kutusov ellen is.

— Ha nem volna Bagration, il faudrait l'inventer.

E szavakat mondta a tréfás Sinsin, aki Voltairt idézte ez alkalommal. Kutusovról senki sem beszélt és néhányan suttogva szidalmazták, udvari viharágyunak és öreg szatirnak nevezték.

Az előszoba ajtaján Bagration kalap és kard nélkül jelent meg, amelyet klubszokás szerint a svájcinak adott át. Nem hordott báránybőrkucesmát és válla fölött kozákkorbácsot, ahogy őt Rostov az austerlitzi ütközet éjszakáján látta, hanem új, szorosan testhez álló egyenruhát, orosz és külföldi rendjelekkel és bal melle fölött a György keresztel. Beklesov és Uvarov Petrovics Fedor, akik vele együtt érkeztek meg, az ajtónál megálltak, hogy mint díszvendég ő lépjen be elsőnek. Bagration zavart lett, mert nem akart ily tiszteletben részesülni, de rövid idei habozás után mégis előre ment. Szerényen és félénken vonult végig a fogadószoba síma padlóján, anélkül, hogy tudná, hová tegye kezét; könnyebb volt neki golyó eső közepette a mezőn át vonulni, mint ahogy ezt Schöngrabennél a karszki ezred élén meg is tette. A Klub előljárósága az első ajtónál fogadta, néhány szóval örömeiket fejezték ki a drága vendég megjelenése fölött és aztán anélkül, hogy válaszát megvárták volna, körülvették és a vendégszobába vezették. Andrevics Ilja gróf a következő szavakkal hatolt át a tömegre: »Helyet, bi on cher, helyet, helyet!» és a vendégeket a vendégszoba középső kerevéthébe vezette. A tekintélyesebb klubtagok körülvették a jövevényeket. Ilja Andrevics gróf újból áttört a tömegre, elhagyta a vendégszobát és néhány perc múlva egy másik előljárósági taggal tért vissza, kezében ezüst tállal, amelyet átnyújtott Bagration hercegnek. A tállal

a hős tiszteletére írt és nyomtatott költemény feküdt. Amikor Bagration meglátta a tálat, félénk pillantást vetett maga körül, mintha segítséget keresne. Minthogy érezte, hogy ezen emberek hatalmában van, elszántan megragadta mindkét kezével a tálat és haragos szemrehányó tekintettel nézett a grófra, aki azt átnyújtotta. Valaki szolgálatkészen elvette Bagrationtól a tálat (különben úgylátszik estig tartotta volna és azzal ment volna asztalhoz) és figyelmessé tette a versre.

— El akarom olvasni! — szólt Bagration és fáradt szemeit a papirosra irányítva, figyelmes és komoly ábrázattal olvasni kezdett. A szerző kivette kezéből a papirost és maga kezdett előolvasni. Bagration herceg meghajtotta fejét és odafigyelt. A költemény elszavaása még be sem volt fejezve, a mikor az udvarmester hangosan jelentette:

— Tálalva van!

Mindnyájan felemelkedtek abban a tudatban, hogy az ebéd fontosabb, mint a versek és újból Bagration lépett elől az asztal felé. A díszhelyre ült két Sándor közé — Beklesov és Naryskin — úgylátszik a császár nevére való célzattal és háromszáz ember ült le az ebédlőben, nevének és rangjának megfelelőleg, — mennél tekintélyesebb volt valaki, annál közelebb ült a vendéghez.

Pierre Dolochov és Rostov Nikolajal ült szemben.

Sokat és mohón evett és ivott, mint mindig; de azok, akik ismerték, észrevették, hogy ma valami változás állt be rajta.

Az ebéd egész ideje alatt hallgatag volt és összeráncolt homlokkal nézett maga körül, és a teljes szórakozottság ábrázatával turkált újjával az orrában.

Mindabból ami körülötte történt, semmit sem látott és hallott és valami nyommasztó megoldatlan kérdésre gondolt.

(Folytatjuk.)

Természettudomány.

AZ ISKOLATÁSKA, FÜZŐ ÉS RUHAUSZÁLY ELLEN.

A porosz képviselőház tárgyalásain nemrég érdekes felszólalás tárgyát képezte az iskolás gyermekek könyvtáskája, a leánykák fűzője és a nők utcai öltözetének hosszú uszálya. A «Deutsche med. Wochenschrift» közli e felszólalásokat, melyek általános érdeklődést is igényelhetnek. Dr. Breumer képviselő ezeket mondta:

«Nem vagyok barátja az iskolai hatóságok fokozottabb beavatkozásának az otthon viszonyaiba. Némely helyt ezen a téren úgy is inkább a kelletnél többet tesznek. De két dolgot illetőleg mégis arra kérném a közoktatásügyi és orvosügyi miniszter urat, hogy valami megfelelő új rendelet kiadására gondoljon. Az iskolás fiúk könyvének hordása és az iskolás leányok fűzője: a két általam szabályozásra alkalmasnak vélt kérdés. A mi a könyveket illeti, úgy gyermekeinknek ma valóban egy kis könyvtárt kell az iskolába cipelniök. Ennek az az oka, hogy a kötelező tankönyvek ijesztő módon elszaporodtak. Ezt én ugyan paedagogiai szempontból sem tartom helyesnek. A tanító élő szavát sokkal többre becsülöm, mint a kötelező tankönyvek szaporítását, mely háározottan aggasztó. Ha iskolás gyermekeinket nézzük, amint a nagy halom könyvet vagy szíjjal összekötözve, vagy táskába rakva hordják kezökben

vagy hónuk alatt és látjuk gerincök ferde tartását, úgy arra a nézetre jutunk, hogy vagy rendeljék el a háton hordható táskát kötelezően, vagy gondoskodjanak megfelelő szekrényekről az iskolában, a hová a gyermekek az otthon nem szükséges könyveket elhelyezhetik. A tarisznya-hordása ellen azt hiszem kevésbé fognak opponálni a leányok, mert el tudom képzelni, hogyha a miniszter úr ennek hordását kötelezővé teszi, a fiatal hölgyek ezt még chik-kesnek is fogják találni és azt fogják mondani: ezt a tarisznyát mi a miniszter úr rendeletéből hordjuk. Kevésbé szeretik majd ezt a 7. és 8. osztálybeli tanuló urak. De talán ezek ellenzése is alább hagy, ha felvilágosítják őket, hogy az nem lehet szégyen, amit egy-két évvel később, «midőn a császár kabátját és tarisznyáját» viselik, még becsületnek is tartanak.

De még fontosabb a fűző viselésére vonatkozó kívánságom. Ennek eltiltását nagyon célszerűnek tartanám, nem csupán aesthetikai okokból, ámbar a miniszter úr is elfogja ismerni, hogy a milói Vénus sokat veszítene bájából, ha fűzöt viselne, hanem legkiváltkép egészségügyi tekintetből. A belső szervek deformációja oly leányoknál, kik fűzöt viselnek, az oka annak az ijesztő mérvben elterjedt vérszegénységnek, melyben leányaink és anyáink ezidőszerint szenvednek. Nézzék

csak az utcán azokat a secesiósan halvány hölgyeket, magas hajfonataikkal, toronyformájú kalapjaikkal, halvány arcukkal és beszorult testükkel és feleljenek arra a kérdésre, hogy ebből a fából lehet-e a jövő fiatal germánjának anyáit faragni? Csodálom, hogy az orvosok nem hevesebbentámadnak a fűző ellen.

Ép a fiatal korban, ahol a testnek szabadon nyújtózkodni, a belső szerveknek harmonikusan fejlődniök kell, oktalan dolog azt fűzőbe szorítani és a fejlődést megakadályozni. Csak esztein anyák azok, kik leányaikkal az iskoláztatás idején fűzőt viseltek. Itt nemcsak joga, de azt hiszem kötelessége az iskolának az egészségügy érdekében beavatkoznia. Itt Berlinben van egy «A női ruha reformot előmozdító egyesület», mely nem hódol valami emancipationalis törekvéseknek, hanem igen bölcsen arra szorítkozik, hogy alsó ruhákat konstruál, melyek a hygienének megfelelnek és ugyancsak ily szempontból célszerű felső ruhákat ajánl. Azt hiszem, a miniszter úr ez egyesületek ruháira, melynek vidéken is vannak fiókjai, a leánykák rajz és kézi munka oktatásánál a figyelmet ajánlólag felhivatná. Mindenesetre azonban el kellene, hogy tiltsa a fűző viselését az iskolás leányoknak; persze hogy következetesen ezt a tanítónőknek is el kellene tiltani, nehogy tanítványaik amazok rossz példájára hivatkozassanak.

Végül még arra kérném a miniszter urat, hogy talán egyetértőleg a belügyminiszter úrral az uszályos ruhák viselését az utcán rendeletileg tiltsa el. Olyan sokat beszélünk a fertőzés veszedelméről, a bacillusok korában

élünk, nyilvános helyeken mindenütt a tuberculosis-bacillus ellen való óvintézkedésekkel találkozunk és az uszályt hordó hölgyek az utcán a bacillusok milliárdjait kavarják fel és veszélyeztetik embertársaik életét. Viseljék az uszályt a szalonban, ott graciosus de az utcán csunya és veszedelmes. Az ugyan az ő dolguk, hogy mennyi piszkot, gázt és fertőzőanyagot visznek az utcáról otthonukba, de ha száraz időben port vernek föl az utcán és embertársaik egészségét veszélyeztetik, úgy ez közveszélyesnek mondható és ez ellen intézkedjék a miniszter úr!»

A kormány képviselője dr. Waetzoldt erre következőképen válaszolt: «A fűző által iskolás leánykákknál okozott hátrányok az oktatásügyi kormányzat előtt nem ismeretlenek és már évek óta iparkodunk a fűző viseletét az iskolában korlátozni. Már van is iskola-igazgatóktól, orvosoktól, egyesületektől arra vonatkozó egész halom munkálat. De általános rendelettel ezt szabályozni alig lehet, mert nehéz az anyákra általában ráparancsolni, hogy leányaikat fűző nélkül küldjék iskolába. Hogy a fűző egészségtelen, a testet deformálja, a tornázásnál különösen bizonyos egészségi szempontból nagyon előnyös mozgásokat akadályozza, ebben teljesen egyetértünk a felszólaló úrral. Ezt a fontos kérdést szemmel fogjuk kísélni. Köszönettel fogadjuk az erre való serkentést.»

A «Deutsche med. Wschrift» szerkesztősége a kormány-képviselő ezen nyilatkozatával nincsen megelégedve. Néhány oktalan anyára való tekintet — ugymond — nem követelheti azt, hogy lemondjunk arról, amit a fejlődő

generációk érdekében szükségesnek és hygiénice hasznosnak tudunk. A leányok beiratásánál figyelmeztetni kellene az anyákat a fűző kártékony voltára és legalább is a tornaoktatás idejére a fűzőt határozottan el kellene tiltani.

—

A RÁK ÉS A DARWINISMUS. A rákbetegség szaporodását már a darwinismussal is akarja magyarázni J. F. Allen cambridgei orvos. Az erősebb betegség győz: ez a betegségek egymásközi küzdelmében is így áll. Pestis, cholera, himlő, typhus és még sok betegség, melyek régebben oly sok életet idő előtt elpusztítottak, ma háttérbe szorultak s civilizált népeknél mint

epidemiák nagyon ritkán mutatkoznak és akik így megmaradnak, azok közül sokan a ráknak esnek áldozatul.

Ez a magyarázat persze csak úgy áll, ha az bizonyosodik be, hogy a rákbetegek tulnyomó része tényleg abban a korban van, melyben az imént említett egyéb betegségeket már elkerülhette, de az a különös, hogy bár régebben nyilván a tapasztalat alapján az volt a föltevés, hogy a rák tulajdonképen a haladotabb, sőt hanyatló kornak a betegsége, addig ma mind nagyobb számaránnyal szerepelnek a fiatalok a rák statisztikájában. Egyedül a darwinismussal tehát a carcinoma szaporodását magyarázni, vagy akárcsak plausibilissé tenni, nem lehet.

Jövendő.

Az új évnegyed.

**A Jövendő előfizetési ára egy hóra 1 korona,
negyedévre 3 korona félévre 6 korona**

Kérjük a hátralékos előfizetőket, sziveskedjenek az előfizetési pénzeket utalványon mihamarabb megküldeni.

A Jövendő előfizetői **augusztus havában ingyen** kapják meg Bródy Sándor „Szinésznők” című új könyvét.

**A Jövendő kiadóhivatala,
Budapest, Lövölde-tér 1.**

A „JÖVENDŐ”

bekötési táblái, valamint az első évfolyam egyes számai füzetekben és bekötve kiadóhivatalunkban kapható

Szerkeszti: Bródy Sándor.

Főmunkatárs: Ambrus Zoltán, Heltai Jenő.

Szerkesztőség: Lövölde-tér 1.

**Kiadja: A Jövendő kiadóhivatala. Tulajdonos: a szerkesztő.
Lövölde-tér 1.**

Globus műintézet és kiadóvállalat részv.-társ. nyomása, Budapesten.